

Судове розкриття банківської таємниці фізичних осіб на вимогу податкових органів

Відсутність фізичної особи – підприємця за податковою адресою під час візиту податківців сама по собі не дає ДПС автоматичного доступу до інформації про рух коштів на його банківських рахунках. Водночас розраховувати на те, що неможливість знайти ФОП фактично заблокує податкову перевірку, також не варто.

Судова практика показує: якщо контролюючий орган належним чином оформить перевірку, направить необхідні документи, зафіксує неможливість її проведення та доведе необхідність отримання банківської інформації, суд може дозволити розкриття банківської таємниці.

1. Нормативно-правова база

1.1. Інформація, яка становить банківську таємницю

Відповідно до ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III, банківською таємницею є інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку під час його обслуговування. До неї прямо належать «відомості про банківські рахунки клієнтів» та «інформація про операції, проведені на користь чи за дорученням клієнта».

Це правило кореспондує з ч. 1 ст. 1076 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 № 435-IV, за якою «банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта», а державним органам такі відомості

можуть надаватися виключно у випадках і порядку, встановлених банківським законодавством.

Отже, виписки, дати та суми зарахувань і списань, призначення платежів, реквізити контрагентів та залишки на рахунках не є звичайною податковою інформацією, яку ДПС може одержати від банку на загальний письмовий запит.

1.2. Інформація, яка надається ДПС без суду, та інформація, для якої потрібне судове рішення

Згідно з п. 2 та п. 4 ч. 1 ст. 62 Закону № 2121-III, інформація, що становить банківську таємницю, розкривається за рішенням суду, тоді як на безпосередній запит податкового органу банк надає інформацію про наявність рахунків, а також відомості у спеціальних випадках, прямо передбачених законом, зокрема для міжнародного податкового обміну.

Розмежування деталізує пп. 20.1.5 п. 20.1 ст. 20 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI. Контролюючі органи мають право отримувати від банків передбачені законом довідки, але «на підставі рішення суду – інформацію про обсяг та обіг коштів/електронних грошей на рахунках у банку». Аналогічно п. 73.4 ст. 73 ПКУ передбачає:

«Інформація про наявність та рух коштів/електронних грошей на рахунках/електронних гаманцях платника податків надається в обсягах більших, ніж передбачено пунктом 73.3 цієї статті, [...] контролюючим органам за рішенням суду».

Отже, для звичайної внутрішньої податкової перевірки фізичної особи доступ до деталізованого руху коштів потребує судового рішення. Винятки щодо FATCA, CRS та запитів компетентних органів іноземних держав не поширюються автоматично на внутрішню перевірку доходів фізичної особи.

1.3. Передумови документальної перевірки

Відповідно до ст. 75 ПКУ, документальна перевірка проводиться на підставі податкових декларацій, первинних документів, реєстрів обліку, звітності, а також документів і податкової інформації, отриманих у встановленому законом порядку. Документальна позапланова перевірка допустима лише за наявності однієї з підстав, передбачених ПКУ.

Зокрема, пп. 78.1.1 п. 78.1 ст. 78 ПКУ допускає позапланову перевірку, якщо отримана податкова інформація свідчить про можливе порушення, а платник не надав пояснень і документального підтвердження на обов'язковий письмовий запит протягом **15 робочих днів**. Підставою також є припинення підприємницької діяльності ФОП за пп. 78.1.7 ПКУ. Водночас рішення про перевірку оформлюється наказом, а право на її проведення за загальним правилом виникає лише після вручення платнику копії наказу в порядку ст. 42 ПКУ.

Запит ДПС повинен містити підставу його направлення із зазначенням інформації, яка її підтверджує, перелік запитуваних відомостей і документів та належний підпис. Якщо запит не відповідає цим вимогам, платник звільняється від обов'язку надавати відповідь за п. 73.3.4 ПКУ. Тому формальна відсутність відповіді на дефектний запит не підтверджує законну необхідність розкриття банківської таємниці.

Під час уже розпочатої перевірки п. 85.2 ст. 85 ПКУ зобов'язує платника надати всі документи, пов'язані з її предметом, але прямо уточнює, що «такий обов'язок виникає у платника податків після початку перевірки». Відтак необхідно відрізнити ненадання відповіді на передперевірочний запит за ст. 73 ПКУ від ненадання документів під час належно розпочатої перевірки за ст. 85 ПКУ.

1.4. Вручення документів і підтвердження

неможливості перевірки

За п. 42.2 та п. 42.5 ст. 42 ПКУ документи вважаються належно врученими, якщо їх направлено за податковою адресою рекомендованим листом із повідомленням про вручення, через електронний кабінет у передбачених випадках або вручено особисто. Якщо пошта не може вручити документ через відсутність платника, відмову прийняти кореспонденцію, незнаходження адресата або з інших причин, документ вважається врученим у день, зазначений поштовою службою із фіксацією причини невручення.

Для виїзної перевірки п. 81.2 ст. 81 ПКУ вимагає, щоб у разі неможливості її проведення посадові особи ДПС невідкладно склали акт про неможливість проведення перевірки та додали матеріали, які підтверджують викладені в акті факти. Отже, акт податкового інспектора не повинен бути єдиним доказом: до нього мають додаватися результати поштового вручення, виходів за адресою та інших вжитих заходів.

Водночас документальна невиїзна перевірка здійснюється у приміщенні контролюючого органу, а присутність платника не є обов'язковою. Це прямо впливає з п. 79.1–79.3 ст. 79 ПКУ. Тому, якщо ДПС посилається лише на фізичну відсутність особи, вона має пояснити, чому предмет перевірки не може бути досліджений у невиїзному порядку за наявними законно отриманими матеріалами.

1.5. Судова процедура

Заява подається за місцезнаходженням банку відповідно до ст. 347 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 № 1618-IV. За ст. 348 ЦПК України ДПС повинна зазначити:

«обґрунтування необхідності та обставини, за яких вимагається розкрити інформацію»,

а також обсяг інформації та мету її використання.

Справа розглядається у закритому засіданні протягом п'яти днів. Неявка особи або банку за загальним правилом не перешкоджає розгляду, але якщо вимога фактично ґрунтується на спорі, який має вирішуватися в позовному провадженні, суд залишає заяву без розгляду – ст. 349 ЦПК України.

Відповідно до ч. 2 і ч. 3 ст. 350 ЦПК України, суд відмовляє, якщо заявник не має законних підстав або повноважень. Рішення про розкриття підлягає негайному виконанню; його оскарження протягом п'яти днів не зупиняє виконання. Банк розкриває виключно той обсяг відомостей, який зазначений у резолютивній частині рішення.

2. Аналіз судової практики

2.1. Базовий підхід: банківська таємниця не замінює податкову перевірку

У постанові Верховного Суду від 03.04.2019 у справі № 761/43384/16-ц сформульовано базовий стандарт, який надалі став ustalеним:

«Саме по собі неподання в установлений строк податкової декларації або їх розрахунків, необхідність перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати [...] податків та зборів [...] є підставою для ініціювання [...] перевірок [...]. Розкриття банківської таємниці можливе в разі доведення [...] обставин, за яких перевірки є неможливими або є інша об'єктивна потреба».

У цій справі ДПС не надала належно засвідчених і читабельних доказів, у матеріалах був відсутній наказ про перевірку, а неможливість реалізувати передбачені ПКУ заходи не підтверджувалася. Верховний Суд залишив у силі відмову.

Цей підхід означає, що судове провадження не може використовуватися як спрощений спосіб збору банківських

виписок лише тому, що така інформація була б корисною для податкового контролю. ДПС повинна довести не абстрактну корисність, а об'єктивну необхідність.

2.2. Одного виходу за податковою адресою недостатньо

У постанові Верховного Суду від 15.04.2020 у справі № 761/26078/19 податковий орган посилався на відсутність ФОП за місцем реєстрації та відомості про його виїзд за кордон. Проте акт був складений у липні 2018 року, а із заявою ДПС звернулася лише в липні 2019 року. Верховний Суд відзначив відсутність доказів, що платник не перебував за адресою протягом усього цього періоду, та доказів неможливості вручити йому документи поштою.

Аналогічного висновку Верховний Суд дійшов у постанові від 18.05.2020 у справі № 761/10955/19. Податковий орган склав акт про відсутність особи та направив службову записку для встановлення її місцезнаходження, але не надав доказів результатів розшукових заходів і не направив наказ рекомендованим листом. Верховний Суд зазначив:

«Заявник не надав належних та допустимих доказів [...] вжиття всіх передбачених ПК України заходів для вручення документів, необхідних для проведення перевірки».

Цей стандарт зберігся й у постанові Верховного Суду від 24.04.2023 у справі № 758/6507/18. Нemoжливість особистого вручення наказу без доказів його направлення поштою та за наявності попереднього листування з підприємцем за тією самою адресою не була визнана достатньою.

У постанові Верховного Суду від 07.06.2024 у справі № 758/7617/23 ДПС надала акт про неможливість перевірки, направила платнику запит і звернулася до поліції для встановлення його місцезнаходження. Проте Верховний Суд

наголосив, що акт засвідчував лише один вихід за адресою, докази поштового направлення повідомлення з наказом були відсутні, а результати звернення до поліції не подані. Тому неможливість перевірки не була доведена.

Отже, відсутність під час одного візиту, акт ДПС і навіть факт направлення запиту до поліції без результату такого запиту не утворюють достатньої сукупності доказів.

2.3. Коли суд підтримує податковий орган

Позитивна для ДПС модель відображена у постанові Верховного Суду від 12.02.2025 у справі № 757/26570/23, на яку Верховний Суд послався як на релевантний приклад у постанові від 23.04.2025 у справі № 686/32791/23. У справі № 757/26570/23 суди встановили, що ДПС:

«вчинило визначені законом дії для проведення документальної позапланової перевірки [...], однак проведення цієї перевірки було неможливим з незалежних від контролюючого органу причин, зокрема через відсутність [особи] за податковою адресою, а також ненадання відповіді на запит контролюючого органу».

Саме поєднання належно вчинених процедурних дій, підтвердженої відсутності особи та ненадання відповіді дозволило визнати заяву обґрунтованою.

Таким чином, практика допускає розкриття таємниці, коли суд встановлює не один ізольований факт, а завершений доказовий ланцюг: існувала законна перевірка; ДПС належно оформила й направила документи; платник не надав інформації; провести перевірку без банківських даних об'єктивно неможливо; потрібні дані чітко пов'язані з її предметом.

2.4. Навіть доведене ненадання документів

не виправдовує надмірного обсягу доступу

У справі № 686/32791/23 платник не надав документи на запити ДПС і під час документальної планової перевірки. Верховний Суд визнав помилковими мотиви нижчих судів про необхідність попередньо звертатися безпосередньо до банку та про закінчення строку перевірки як автоматичну перешкоду. Водночас у задоволенні заяви було остаточно відмовлено через непропорційність запиту.

Перевірка стосувалася правильності нарахування і сплати єдиного внеску, тоді як ДПС просила надати повний обсяг інформації про рух коштів за всіма рахунками, з назвами й кодами контрагентів, датами та призначеннями платежів. Верховний Суд сформулював актуальний стандарт:

«Предметом судового контролю [...] є наявність підстав – мети її використання та обґрунтування необхідності отримання [...] Розкриття банківської таємниці можливе [...] якщо без отримання відповідної інформації виконання [...] функцій і завдань є неможливим [...], а обсяг надання такої інформації є обмеженим законом».

Отже, запит щодо контрагентів не є категорично забороненим, але потребує окремого обґрунтування. ДПС має показати, чому для конкретного податку або внеску необхідні не лише загальні обороти, а й ідентифікація кожного контрагента, призначення кожного платежу та всі операції за відповідний період.

2.5. Інформація повинна бути потрібна для актуальної, а не завершеної перевірки

У постанові Верховного Суду від 22.07.2020 у справі № 263/16311/19 податкова служба звернулася за банківськими даними після того, як позапланову перевірку вже було проведено, складено акт і прийнято податкові повідомлення-рішення. Верховний Суд погодився з відмовою:

«Позапланова перевірка [...] проведена [...]. ГУ ДПС [...] при зверненні до суду [...] не обґрунтована необхідність розкриття банківської таємниці після завершення перевірки».

Таким чином, банківські відомості не можуть витребуватися постфактум під попередньо заявленою метою «проведення перевірки», якщо перевірка вже завершена і податковий орган сформував висновки без них. Для іншої законної мети потрібне окреме обґрунтування.

2.6. Новітня практика 2025–2026 років

У постанові Верховного Суду від 09.07.2025 у справі № 752/14189/24 підтверджено, що відсутність доказів направлення наказу про позапланову перевірку рекомендованим листом виключає висновок про вжиття ДПС усіх передбачених ПКУ заходів. Саме неподання декларації або необхідність перевірити сплату податків створює підставу для перевірки, але не автоматичний доступ до банківських даних.

У постанові Верховного Суду від 02.04.2026 у справі № 757/18140/24 залишено в силі відмову у розкритті банківської таємниці. ДПС направляла платнику лист із вимогою надати документи, який повернувся з відміткою «за закінченням терміну зберігання». Проте не було доказів направлення за адресою реєстрації повідомлення з копією наказу про документальну перевірку та підтвердження неможливості його вручення.

Ця постанова демонструє важливу відмінність: **повернення звичайного запиту про документи не замінює доказів належного вручення саме наказу і повідомлення про перевірку**. Станом на серпень 2026 року Верховний Суд не відступив від сформованого раніше суворого стандарту.

3. Тенденції практики

Практика Верховного Суду з 2019 до 2026 року є послідовно

обмежувальною. Банківська таємниця розглядається як захищена законом інформація, а судове розкриття – як допоміжний і винятковий захід, а не альтернативний спосіб проведення податкової перевірки.

У 2019–2024 роках основний акцент робився на доведенні неможливості вручити документи та провести перевірку передбаченим ПКУ способом. У 2025 році до цього стандарту виразно додався тест пропорційності: навіть за підтвердженого ненадання документів заявник повинен обґрунтувати кожен елемент запитуваного обсягу інформації. Практика 2025–2026 років не свідчить про пом'якшення вимог; навпаки, вона деталізує доказові та процесуальні передумови доступу.

Відступу Великої Палати Верховного Суду від наведеного підходу в досліджених матеріалах немає. Домінуючим залишається правило: спочатку ДПС повинна належно реалізувати процедуру податкового контролю, а потім довести, що саме банківські відомості є необхідними й співмірними з предметом перевірки.

4. Висновки

Суд задовольняє заяву ДПС не тому, що платник просто не відповів на запит або не перебував удома під час візиту інспекторів, а тому, що податковий орган довів **об'єктивну неможливість виконати функцію контролю без конкретної банківської інформації**. Необхідна сукупність обставин включає законну підставу та належно оформлений наказ про перевірку, належний письмовий запит, дотримання порядку направлення документів за ст. 42 ПКУ, підтверджене ненадання відповіді або документів, акт про неможливість проведення перевірки з доданими доказами та чіткий зв'язок банківських операцій із предметом перевірки.

Ключовим ризиком для ДПС залишається неповне документування вручення. Один вихід за адресою, акт податкового інспектора, службова записка або запит до поліції без результату не підтверджують неможливість перевірки. Необхідно подавати суду

докази направлення саме наказу і повідомлення про перевірку: поштові документи, повідомлення про вручення або повернення із зазначенням причини, відомості електронного кабінету та матеріали, додані до акта про неможливість перевірки.

Для фізичної особи основними лініями заперечення є незаконність або дефектність запиту, відсутність належної підстави перевірки, ненаправлення наказу, разовість виходу за адресою, відсутність доказів тривалої недоступності, можливість провести невиїзну перевірку, завершення перевірки до звернення в суд та надмірність запитуваного обсягу. Особливо вагомим є заперечення проти необмеженого доступу до всіх операцій і даних усіх контрагентів, якщо предмет перевірки стосується лише окремого податку, внеску або конкретного періоду.

Для банку правомірна модель поведінки полягає у збереженні банківської таємниці до отримання належного судового рішення та виконанні цього рішення виключно в установлених ним межах. Самостійне надання ДПС деталізованого руху коштів поза спеціальними законодавчими винятками або без судового рішення не відповідає загальному порядку розкриття банківської таємниці.

Отже, актуальна практика не підтримує автоматичного доступу ДПС до рахунків через ненадання інформації або відсутність особи за податковою адресою. Судове розкриття стає ймовірним лише після підтвердження повної належної процедури, незалежних від ДПС причин неможливості перевірки та пропорційності конкретно визначеного обсягу банківських відомостей.

Судова практика

- Постанова Верховного Суду від 03.04.2019 у справі № 761/43384/16-ц.
- Постанова Верховного Суду від 15.04.2020 у справі № 761/26078/19.
- Постанова Верховного Суду від 18.05.2020 у справі №

761/10955/19.

- Постанова Верховного Суду від 22.07.2020 у справі № 263/16311/19.
 - Постанова Верховного Суду від 24.04.2023 у справі № 758/6507/18.
 - Постанова Верховного Суду від 07.06.2024 у справі № 758/7617/23.
 - Постанова Верховного Суду від 12.02.2025 у справі № 757/26570/23.
 - Постанова Верховного Суду від 23.04.2025 у справі № 686/32791/23.
 - Постанова Верховного Суду від 09.07.2025 у справі № 752/14189/24.
 - Постанова Верховного Суду від 02.04.2026 у справі № 757/18140/24.
-

Команда А0 «Західна Правова Група» супроводжує податкові спори, пов'язані як із донарахуваннями за результатами перевірок, так і з процедурними порушеннями з боку контролюючих органів. У подібних категоріях справ належна оцінка способу вручення документів, строків оскарження, порядку призначення перевірки та дотримання вимог Податкового кодексу України часто має вирішальне значення для захисту прав платника.

Переваги А0 «Західна Правозахисна Група»

- досвідчені адвокати податкової практики та податкові консультанти;
- напрацьовані вдалі кейси з оскарження;
- наданню послуги передують детальний аналіз ситуації, моделювання її розвитку і податкове планування;
- налагоджені процеси дистанційної, комфортної та безпечної для замовника комунікації;
- справедлива та розумна вартість послуг.

Заповніть форму зворотного зв'язку, і ми надамо Вам первинну консультацію.

Ваше ім'я (обов'язково)

Ваш email (обов'язково)

Ваш номер телефону (обов'язково)

Ваше повідомлення

Наші контакти

Номери телефонів: +38(050)-404-87-30; +38(098)-793-77-77

Електронна пошта: office@vg.ua

Група Компаній Вікторія

Приєднуйтесь до нашого ТГ каналу: Компанія Вікторія – юридичні та бухгалтерські рішення для бізнесу в Україні та за кордоном.

 victorija.ua